

Lech Ludorowski

Pięćdziesięciolecie doktoratu profesor Marii Grzędzielskiej

Biuletyn Polonistyczny 26/4 (90), 117-122

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zwykle zachęcił wielu uczestników do podjęcia poważniejszych studiów nad językiem polskim i literaturą polską, skłonił do poświęcenia prac dyplomowych tematyce polonistycznej. Niektórzy studenci postanowili starać się o stypendium umożliwiające im powrót do Polski na dłuższy okres.

Nie wydaje się więc przesadą stwierdzenie, że ogromny trud organizatorów Kursu, rozumiejących i czujących sens całego przedsięwzięcia, nie poszedł na marne.

Dr Anna Mazanek

PIĘDZIESIĘCIOLECIE DOKTORATU PROFESOR MARII GRZĘDZIELSKIEJ

Dnia 20 czerwca 1931 roku w Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie otrzymała z rąk profesora Juliusza Kleina doktorat filozofii w zakresie filologii polskiej wychowanka wielkiego uczonego - Maria Grzędzielska - w latach późniejszych, powojennych ceniona badaczką (wersolog, teoretyk i historyk literatury, a także tłumaczka poezji francuskiej), od z górą ćwierćwiecza związana na trwałe z lubelskim ośrodkiem polonistycznym i filologicznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Formalnie już na emeryturze, od kilku lat profesor Grzędzielska jest nadal czynna i twórczo obecna w życiu naukowym jako autorka nowych prac badawczych, promotor rozpraw doktorskich, życzliwa konsultantka, opiekunka i recenzentka kolejnych habilitacji. Aktywnie uczestniczy w działalności miejscowego środowiska filologicznego jako przewodnicząca komisji specjalistycznej Lubelskiego Towarzystwa Naukowego.

Pół wieku twórczej obecności w nauce, ofiarnej dla niej służby jest hojnym darem losu i nieczęstym przywilejem jednostkowego życia. Wyjątkowość jubileuszu 50-lecia doktoratu podkreśliły przypomnieniem osoby i dzieła profesor Grzędzielskiej, refleksję nad dziejami jej indywidualnej drogi przez półwiecze naszej historii.

Efektowne było wejście Marii Grzędzielskiej w świat nauki. I obiecujące. Sześćoletnie studia (1925-1931) w zakresie polonistyki i uzupełniającej ją romanistyki uwieńczył sukces szczególnie rodzaju. Profesor Juliusz Kleiner uznał bowiem pracę swej wychowanki pt. "Rym polski klasyczny i początki rymu romantycznego (Feliński - Mickiewicz do r. 1822)" za rozprawę w pełni odpowiadającą wymogom dysertacji doktorskiej (co umożliwiły obowiązujące wówczas przepisy o stopniach naukowych). Po złożeniu dodatkowych rygorozów otrzymała z początkiem 1932 r. dyplom magisterski, a po odbyciu stażu w szkole średniej i zdaniu przepisowego egzaminu - uzyskała dyplom nauczycielski. Certyfikat ów, potwierdzający uprawnienia zawodowe, nie zawsze dawał przed wojną pracę. Znajdowała ją Maria Grzędzielska okresowo i z przerwami w ówczesnych prywatnych gimnazjach, dopiero ostatni rok istnienia Drugiej Rzeczypospolitej dał jej etatowe zatrudnienie w szkole państwowej. Była już wówczas autorką godnych uwagi prac naukowych. W 1935 r. opublikowała z zasiłku Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozprawę doktorską. W prasie lwowskiej ogłaszała utwory literackie i artykuły naukowe. Szczególnym jednak wyróżnieniem stał się udział młodej autorki w wysoko cenionym wydawnictwie - tomie "Prac ofiarowanych Kazimierzowi Wóycickiemu" (1937)- wybitnemu poloniście i nauczycielowi. Rozprawa M. Grzędzielskiej pt. "Wiersz trzynastozgłoskowy

trójdzielny" figuruje tu wśród 21 studiów, których autorami są znakomiteści nauki polskiej i światowej. Dorobek lat międzywojennych był więc prognozą obiecującej przyszłości naukowej Marii Grzędzielskiej. Przerwały ją okrutne czasy wojny i okupacji.

Profesor Grzędzielska urodziła się i wychowała w rodzinie inteligenckiej o ugruntowanych i żywych tradycjach patriotycznych i społecznikowskich. Podtrzymywała je zarówno matka (Maria Ludwika Bronieława z Wolffów), jak i rodzina ojca. Okres okupacji, spędzony we Lwowie, zapisał w biografii Marii Grzędzielskiej bohaterską kartę. Od jesieni 1941 do lipca 1944 r. była czynnym żołnierzem Armii Krajowej. W czasie swej działalności ocaliła życie wielu współtowarzyszom walki, za co została odznaczona Krzyżem Srebrnym z Mieczami. Nie ominął jej zły los po wyzwoleniu, w latach 1945-1948. Stały się jej udziałem więzienne cierpienia, tułaczki i zesłania, a po powrocie do kraju przeszkody w kontynuowaniu działalności naukowej i nauczycielskiej, nowe trudności w znalezieniu stałego miejsca pracy, którą otrzymała po długich staraniach w szkole.

Wkrótce jednak powierzono Marii Grzędzielskiej wykłady literatury na Kursach Przyposobienia Zawodowego Nauczycieli w Krakowie, a w roku 1951 zlecono jej zajęcia na studiach zaocznych, później też dziennych, w krakowskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej. Z początkiem roku akad. 1955/56 została mianowana zastępcą profesora i w tym stopniu przeszła do pracy w UMCS. Habilitowała się w roku 1963 na podstawie rozprawy pt. "Studia Falańskim", kilka lat później otrzymała nominację profesorską. Związana odtąd na stałe z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej poświęciła mu swe najlepsze, najbardziej twórcze i aktywne lata, wnosząc autentyczny wkład w rozwój nie tylko miej-

scowej polonistyki, ale również całego środowiska neofilologicznego.

Należy bowiem profesor Grzędzielska do tej generacji uniwersyteckich polonistów, którzy swe rozległe zainteresowania wspierają na bardzo gruntownie przyswojonej wiedzy filologicznej, na rozwijanym przez długie lata poznawaniu literatur europejskich (zwłaszcza romańskich, ale także angielskiej i rosyjskiej). Znaństwo to owocowało wielokrotnie w pracach M. Grzędzielskiej, nasyconych ciekawym kontekstem komparatystycznym, stwarzając jednocześnie empiryczny fundament wiedzy teoretycznoliterackiej i rozległe w jej obrębie kompetencje. Znajomość literatur obcych pozwoliła profesor Grzędzielskiej na prowadzenie przez wiele lat z dużą swobodą interesujących wykładów z literatury powszechnej i porównawczej w UMCS, umożliwiła także występowanie w sposób bardzo rzeczowy i odpowiedzialny w roli konsultantki naukowej i recenzentki licznych rozpraw doktorskich i habilitacyjnych lubelskich neofilologów. Nie wyczerpuje to oczywiście charakterystyki zainteresowań i twórczości M. Grzędzielskiej.

Płynie bowiem ta twórczość kilkoma zróżnicowanymi nurtami. Badaczka pozostaje wierna fascynacjom swej młodości. Na czoło wysuwa się najobfitszy nurt prac wersjologicznych. Układa się on w ciąg wersyfikacji historycznej i historii wiersza, począwszy od problematyki wiersza staropolskiego, poprzez kolejne epoki rozwoju - w tym różnorodne zagadnienia wersyfikacji romantycznej, sztuki wierzowania poetów późniejszego okresu po twórców Młodej Polski. W kręgu zainteresowań znalazły się także różnorodne i bardziej ogólne problemy wersyfikacji teoretycznej.

Drugi nurt badań profesor Grzędzielskiej obejmuje zagad-

nienia poetyki gatunków, przede wszystkim gatunków wierszowanych. Prace im poświęcone ogłosiła Autorka w "Zagadnieniach Rodzajów Literackich". W latach ostatnich swoje zainteresowania przesunęła w stronę poetyki powieści, opracowując studia o meloromansie i powieści historycznej.

Trzeci nurt tworzą wreszcie prace edytorskie i przekładowe. Należą tu zarówno wydania poezji Konopnickiej dla potrzeb szkoły, jak też trzy edycje obejmujące twórczość F. Faleńskiego, autora stanowiącego od lat przedmiot szczególnych zainteresowań badaczki. Dochodzi do tego także twórczość translatorska. Udana przekłady z poezji francuskiej pomnożyła Maria Grzędzielska ukończonym ostatnio pięknym tłumaczeniem "L'art poetique" Boileau. Recenzje, szkice, eseje, publicystyka, koncentrująca się wokół zagadnień sztuki, kultury, literatury, problemów dydaktyki, dopełniają różnorodną twórczość Grzędzielskiej. Twórczość wartościową, potrzebną i, co szczególnie ważne, nadal rozwijaną w klimacie przyjaznego współdziałania z uczniami i współpracownikami.

Portret Pani Marii byłby oczywiście niepełny, gdyby pominąć jej działalność nauczycielską i organizatorską. Przez wiele lat kierowała Katedrą Historii Literatury II, a po kolejnych reorganizacjach, Zakładem Historii i Teorii Literatury, następnie - Zakładem Teorii Literatury. Nadal aktywnie pracuje w Lubelskim Towarzystwie Naukowym, w którym od 1970 r. przewodniczy Komisji Filologicznej. W ciągu ćwierćwiecza swojej działalności w UMCS położyła duże zasługi jako wychowawca i nauczyciel akademicki. Wykształciła kilkuset magistrów filologii polskiej na studiach dziennych i zaocznych, wypromowała ośmiu doktorów, zrecenzowała kilkanaście rozpraw doktorskich i habilitacyjnych.

W uznaniu zasług i dla uhonorowania jubileuszu profesor Grzędzielskiej zorganizowano ogólnopolską trzydniową sesję naukową (23-25 X 1980) pt. "Z zagadnień literatury polskiej i obcej". Plon tej sesji - liczący blisko trzydzieści prac tom zbiorowy - dedykowany jest Pani Marii.

Doc. dr hab. Lech Ludorowski